

A detailed oil painting of a young man's face and upper torso. He has light skin, blue eyes, and a serious expression. He is wearing a dark, textured cap and a blue tunic with a white collar. The background is a neutral, light color.

MIKA WALTARI

JOHANO
JAUNYSTÈ

MIKA WALTARI

JOHANO
JAUNYSTĖ

R O M A N A S

Iš suomių kalbos vertė
Aida Krilavičienė

VILNIUS 2010

I

Kai pabėgau, per Prancūziją ir Burgundiją nukeliavau iki Reino. Pievos buvo nušienautos, laukuose vyrai vienais nuskarusiais marškiniais suplukę per kaitrą pjovė javus. Moterys kirpo avis. Keliavau stojus Liūtui.

Juodžiausią nakties metą permiegojau prie miesto kapinių mūro. Per miegus girdėjau lakštingalos giesmę sklindant nuo senų medžių. Saulėtekiu pratrūko gaidžiai. Pabudęs ryto rauzganaj pirmiausia pamačiau mirties atvaizdus ant kapinių tvoros. Giltinė vedė šokti vyskupą.

Paskui keliaudamas į pietus kalnų linkui kiekvieno sutikto veide regėdavau mirties šešėlį. Žvelgiau į pjovėją – mačiau mirtį. Moteris šypsojo rausvom lūpom – šiepėsi gelzgana kaukolė. Ir mirtis žaidė su vaikais ant upelio šlaito. Mačiau, kad visi, visi, kuriuos sutinku, turės mirti. Mirtį tariau vieninteliu tikru žmogaus viešpačiu. Ir pastatai, net patvariausi, senėja ir kada nors sugrius. Laiko glėbyje gyvastingai šypsanti vasara man rodė tokia pat laki regimybė kaip nerami naktis lakštingalai giedant.

Keliavau per gūrantį pasaulį. Buvau septyniolikos. Jaučiausi laisvas ir labai laimingas. Pėsčiuodamas dainavau.

Vidurdienį netikėtai priėjau Jaunystės šaltinį ir sustojau prie užtvaro pasižiūrėti, nes niekas nevijo šalin. Pamačiau daug gražių arklių, išskinkytų iš vežimų ir paleistų pievon pasiganyt. Tarnai buvo pastatę persirengimo palapines, padengę stalus. Jau kažin kur girdėjosi smagus trimitų ir būgnų skardenimas, sumišęs su mauduolių šūksniais ir kvaknojimu tvenkinyje.

Tvenkinys buvo didelis, talpus, apkraštuotas skaldytais akmenimis. Jame išsyk galėjo maudytis kelios dešimtys žmonių. Viduryje tryško fontanas. Keliaudamas mačiau nemažai maudyklių, kuriose seniai, paliegėliai ir raišakojai negalias gydė karštu moliu ir stebuklinguoju vandeniu. Bet iš karto supratau, kad šis Jaunystės šaltinis įrengtas ne ligoniams, o

kilmingųjų ir turtingųjų vasaros pramogoms. Aplinkui lakstė išlepinti šunys, ant strypų kabėjo paausuoti narveliai su margais paukščiais, prie tvenkinio krašto pora pokštininkų smagino mauduolius.

Tie mauduoliai nebuvo seni nei bjaurūs, o vyrai pačiame žydėjime ir moterys, kurios galėjo nesigėdydamos rodyti putas krūtis ir baltus kūnus. Vyrai šėliojo, vaikydamiesi moteris, tos neva vangstėsi jų begėdiškų rankų, taškė vandenį jiems į veidus, įraudusius nuo vyno. Kai kurie nuo vandenyje plūduriuojančio stalo smaguriavo tarnų atneštais užkandžiais, vaisiais ir vynu. Kiti lošė kauliukais – ten, iškritus dideliu akių skaičiui, pratrūkdavo džiugūs moterų šūksniai. Dauguma vyrų padorumo dėlei buvo apsisiautę juosmenis drabužiu, bet moterys, ypač jauniausios ir dailiausios, dangstėsi vien plaukais. Tai matydavos, kai jos mitriai išlipdavo iš susidrumstusio vandens ant tvenkinio krašto ir kažko tipendavo į aksomo užuolaidom užtrauktą persirengimo palapinę.

Nuogų kūnų žvilgėjimas vandeny, trykšte trykštanti linksmybė, gyvenimo džiaugsmas, skardint trimitams ir būgnams, kūrė tokį pagonišką vaizdą, kad pamaniau regįs nimfas ir satyrus. Pamaži, auksinėm saulės gijom švituliuojant pro medžių lapiją, įsitraukiau į tą vaizdą, nors visą laiką baiminausi, kad pikti tarnai nuvys, jeigu užtruksiu per ilgai. Bet negalėjau atsitraukti ir lioviaus mąstęs apie mirtį. Netrukus mano akį patraukė moteris – iki juosmens įsibridus vandenin, pasirėmusi alkūnėmis į tvenkinio kraštą, ji įdėmiai skaitė knygą, negirdėdama kitų mauduolių šėlionių.

Moters veidas, nukreiptas į knygą, buvo dailus, išdidus. Pati, pažiūrėti iš aptakių pečių ir juosmens, aplipusio sunkiom šviesių plaukų sruogom, atrodė nejauna. Kaklą buvo pasidabinus smulkių perlų vėrinium, tarytum net maudyklėj negalėdama nusimest tuščių dalykų. Sykį iš už nugaros prie jos priėjo raumeningas juodaakis ir prigludo lyg norėdamas per petį paskaityti knygą, bet, prakišęs rankas pro pažastis, pradėjo čiupinėti pirštais krūtų spenelius. Net nepasukdama galvos, moteris suėmė jo ranką ir abejingai atitraukė, tartum vyro grabinėjimasis nebūtų vertas dėmesio. Vyras sutriko ir nubrido sau, o moteris toliau skaitė, tylomis krutindama lūpas.

Turbūt ji buvo labai graži moteris – bent jau brandiems vyrams, bet aš ne jos gražumo žiūrėjau. Susmalsęs ir įsiaistrinęs stebeilijau tikrai į knygą, kurios puošniai išrašinėta lapą atsainiai vertė jos smailiagaliai pirštai. Mėginau atspėti, kokia tai knyga. Kažin ar šiame gyvenimo džiaugsmo šaltinyje tokia moteris būtų varčius maldaknygę. Filosofijos, man rodės, ji negali suprasti. Taip pat būtų buvę sunku patikėti ją mokant lotyniškai. Todėl galiausiai nusprendžiau, jog tai turbūt kokia menkavertė, prasčiokiška kalba suregzta meilės istorija, kokiomis gydytojai pataria senstelėjusiems vyrams kurstyt geistantį geidulingumą.

Bet man būtų tikus bet kokia knyga. Daugel savaičių nebuvau skaitęs, nes norėdamas pabėgti turėjau parduoti tas kelias varganas knygas, kurias pats buvau persirašęs ant naudoto popieriaus ir aptaisęs mediniais viršeliais. Keliaudamas tegalėjau kartoti sau tai, ką mokėjau atmintinai, vis kitaip išreikšdamas mintis, nes žodžius jau buvau užmiršęs. Kamavo alkis, bet labiau nei magių valgių, tarnų pro šalį nešamų prie tvenkinio, alkau tos knygos, kurią ta apkūni nuoga moteris skaitė, pasirėmusi į tvenkinio kraštą. Todėl, visa aplinkui užmiršęs, iš už užtvaro stebeilijau tikrai į knygą.

Matyt, moteris pajuto atkaklų mano žvilgsnį, nes staiga pakėlė nuo knygos akis ir įsibėdė tiesiai į mane. Jos akys buvo įžūlios, skaisčiai mėlynos, įsodintos atstu viena nuo kitos. Dėl tų atstu įsodintų akių veidas atrodė mažus. Tą akimirką jai už nugaros vienas iš dūkstančių vyrų sugavo per juosmenį sprunkančią moteriškę ir juodu susikabinę pūkštelėjo vandenin, pažerdami purslus net ant tvenkinio krašto ir knygos puslapių. Nejučia skausmingai mostelėjau lyg norėdamas sukliudyti piktadarystę, nors jau buvo per vėlu, ir tik apmaudžiai šūkštelėjau. Tebežiūrėdama į mane, moteris atsitraukė nuo spygaujančios porėlės ir atsainiai pakratė vandeniui aptaškytą knygą. Ji netikėtai nusišypsojo, o aš taip nustebau, kad atsigrėžiau atgal, iškart nesuvokęs, jog ji šypso man.

Labai išsigandau ir pirmučiausia šovė mintis bėgti į kelią, bet mane buvo pakerėjęs knyga, todėl neryžtingai šyptelėjau moteriai, pasirengęs bet kurią akimirką sprukti, jeigu ji turės negerų užmačių. Tebežiūrėdama į mane ji kratė aptaškytą knygą, menkai nuvokdama, kaip su ja derėtų elgtis. Aš tiesiog išsigan-

1951 metais, nusprendęs rašyti romaną apie Konstantinopolio užkariavimą, garsiausias suomių rašytojas Mika Waltari (Mika Valtaris; 1908–1979) pradėjo pasakojimą nuo Johano jaunystės. Parašęs beveik penkis šimtus puslapių ir pasakojimu nepasiekęs Konstantinopolio, rašytojas kūrinį atidėjo ir ėmėsi rašyti naują knygą, šiandien lietuvių skaitytojams žinomą „Mirties angelo“ pavadinimu. „Johano jaunystė“ – pirmasis „Mirties angelo“ variantas, pasak literatūrologų, galintis garsinti ne vieną rašytoją. Tai atskiras solidus kūrinys, galintis papildyti ir paaiškinti romaną „Mirties angelas“; jame Johanas prisimena audringą savo gyvenimo pradžią. Šis romanas buvo išleistas tik 1981 m., po autoriaus mirties.

Johanas Peregrinas, jaunas graikų raštininkas, kuriam nerūpi nei moterys, nei vynas, žinių troškimo genamas keliauja per politinių ir religinių konfliktų draskomą Europą. Sąžiningas, garbingas ir smalsus Johanas turi dinastinę teisę į Bizantijos imperatoriaus valdžią, bet netenka noro ja naudotis, pamatęs Bažnyčios vadovų ir imperatorių valdymo godulį, pinkles ir intrigas. Po Varnos mūšio pakliuvęs į nelaisvę ir susibičiuilavęs su sultonu Muradu, Johanas perpranta valdžios esmę ir islamo, besiskverbiančio į Europą, kultūroje. Romane vaizduojamas ir Murado sūnus, valdžiotroška Mechmedas, kuriam vėliau ir pavyks užkariauti Konstantinopolį; kova dėl valdžios, dėl turto ir dėl tikėjimo įžiebta Konstantinopolyje ugnį, kuri ir praris didingąją sostinę. O kol kas jaunasis Johanas knygose ir žmonėse ieško gyvenimo prasmės.

ISBN 978-9986-16-802-7

www.tytoalba.lt